

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

Чорноморський національний університет імені Петра Могили

Юридичний факультет

Кафедра історії та теорії держави і права

“ЗАТВЕРДЖУЮ”

Перший проректор
Іщенко Н. М.

“ ” 2020 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

АГРАРНЕ ПРАВО

Спеціальність. 081 Право

Розробник

Завідувач кафедри ГТДП

Завідувач випускової кафедри

Гарант освітньої програми

Декан юридичного факультету

Директор ННІПО

Начальник НМВ

Валецька О. В.

Лісна І. С.

Блага А. Б.

Блага А. Б.

Січко Д. С.

Норд Г. Л.

Шкірчак С. І.

Миколаїв – 2020 рік

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показника	Характеристика дисципліни	
Найменування дисципліни	Аграрне право	
Галузь знань	08 Право	
Спеціальність	081 Право	
Спеціалізація (якщо є)	-	
Освітня програма	Право	
Рівень вищої освіти	Перший (бакалаврський)	
Статус дисципліни	Вибіркова	
Курс навчання	IV	
Навчальний рік	2020-2021	
Номер(и) семестрів (триместрів):	Денна форма	Заочна форма
	VIII	
Загальна кількість кредитів ЄКТС/годин	3,5 кредитів / 105 годин	
Структура курсу: – лекції – семінарські заняття (практичні, лабораторні, півгрупові) – годин самостійної роботи студентів	Денна форма	Заочна форма
	15 год. лекцій 30 год. семінарських занять 60 год. самостійної роботи студентів	
Відсоток аудиторного навантаження	43%	
Мова викладання	українська	
Форма проміжного контролю (якщо є)	-	
Форма підсумкового контролю	Залік(VIII семестр)	

2. Мета, завдання та результати вивчення дисципліни

Мета викладання навчальної дисципліни «Аграрне право» – сформувати у студентів систему знань щодо поняття предмета та методів аграрного права України, огляду джерел та її основних інститутів, набуття студентами ґрунтовних знань у сфері аграрних правовідносин в Україні.

Програмні компетентності	
Інтегральна компетентність	Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми у галузі професійної правничої діяльності або у процесі навчання, що передбачає застосування правових доктрин, принципів і правових інститутів і характеризується комплексністю та невизначеністю умов.
Загальні компетентності (ЗК)	
ЗК 11	Здатність реалізувати свої права та свої обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні. Здатність генерувати нові ідеї (креативність)
Спеціальні (фахові предметні) компетентності (СК)	
СК 8	Знання і розуміння особливостей реалізації та застосування норм матеріального і процесуального права.
СК 13	Здатність до критичного та системного аналізу правових явищ і застосування набутих знань у професійній діяльності.
СК 15	Здатність до самостійної підготовки проектів актів правозастосування.
Програмні результати навчання	
Соціально-гуманітарна ерудованість	
1. Визначати переконливість аргументів у процесі оцінки заздалегідь невідомих умов та обставин.	
2. Здійснювати аналіз суспільних процесів у контексті аналізованої проблеми і демонструвати власне бачення шляхів її розв'язання.	
3. Проводити збір і інтегрований аналіз матеріалів з різних джерел.	
4. Формулювати власні обґрунтовані судження на основі аналізу відомої проблеми.	

5. Давати короткий висновок щодо окремих фактичних обставин (даних) з достатньою обґрунтованістю.
6. Оцінювати недоліки і переваги аргументів, аналізуючи відому проблему.
<i>Дослідницькі навички</i>
7. Скласти та узгоджувати план власного дослідження і самостійно збирати матеріали за визначеними джерелами.
8. Використовувати різноманітні інформаційні джерела для повного та всебічного встановлення певних обставин.
9. Самостійно визначати ті обставини, у з'ясуванні яких потрібна допомога, і діяти відповідно до отриманих рекомендацій.
<i>Комунікація</i>
10. Вільно спілкуватися державною та іноземною мовами як усно, так і письмово, правильно вживаючи правничу термінологію.
11. Володіти базовими навичками риторики.
12. Доносити до респондента матеріал з певної проблематики доступно і зрозуміло.
13. Пояснювати характер певних подій та процесів з розумінням професійного та суспільного контексту.
<i>Професійна самоорганізація та використання інформаційних технологій</i>
14. Належно використовувати статистичну інформацію, отриману з першоджерел та вторинних джерел для своєї професійної діяльності.
15. Вільно використовувати для професійної діяльності доступні інформаційні технології і бази даних.
16. Демонструвати вміння користуватися комп'ютерними програмами, необхідними у професійній діяльності.
17. Працювати в групі, формуючи власний внесок у виконання завдань групи.
17.1. Використовувати дані відкритих статистичних даних для аналізу стану злочинності, її детермінант .
<i>Праворозуміння</i>
18. Виявляти знання і розуміння основних сучасних правових доктрин, цінностей та принципів функціонування національної правової системи.
19. Демонструвати необхідні знання та розуміння сутності та змісту основних правових інститутів і норм фундаментальних галузей права.
20. Пояснювати природу та зміст основних правових явищ і процесів.
20.1. Виявляти зв'язки між різними галузями права та використовувати отримані знання на практиці.
<i>Правозастосування</i>
21. Застосовувати набуті знання у різних правових ситуаціях, виокремлювати юридично значущі факти і формувати обґрунтовані правові висновки.
22. Готувати проекти необхідних актів застосування права відповідно до правового висновку зробленого у різних правових ситуаціях.

23. Надавати консультації щодо можливих способів захисту прав та інтересів клієнтів у різних правових ситуаціях.

3. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Денна форма:

	Теми	Лекції	Семінарські заняття	Самостійна робота
1	Предмет, метод, принципи, система та принципи аграрного права	2	2	4
2	Поняття та види джерел аграрного права		2	4
3	Правовідносини у аграрному праві	2	2	4
4	Суб'єкти аграрного права	-	2	4
5	Державне регулювання сільського господарства.	-	2	4
6	Правове регулювання виробничо-господарської та фінансової діяльності с/г підприємств	2	2	4
7	Правове забезпечення соціального розвитку села	-	2	4
8	Відповідальність за порушення аграрного законодавства	1	2	4
9	Правові засади використання земель аграрного виробництва	-	2	4
10	Правове регулювання використання природних ресурсів у сільському господарстві	-	2	4
11	Правовий статус господарських товариств у агропромисловому комплексі	2	2	4
12	Правовий статус с/г кооперативів	2	4	4
13	Правовий статус особистих селянських господарств	2	4	4
14	Правовий статус державних с/г підприємств	-	-	4
15	Правове регулювання здійснення окремих видів с/г діяльності	-	-	4
	Всього за курсом	15	30	60

4. ЗМІСТ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

4.1. ПЛАН ЛЕКЦІЙ

№	<i>Тема заняття / план</i>
1	<p>Лекція 1. Предмет, метод, принципи, система та джерела аграрного права</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Предмет аграрного права. 2. Метод аграрного права. 3. Принципи аграрного права. 4. Система аграрного права. 5. Джерела аграрного права.
2	<p>Лекція 2. Правовідносини у аграрному праві</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Поняття й особливості аграрних правовідносин. 2. Види аграрних правовідносин. 3. Внутрішні аграрні правовідносини. 4. Зовнішні аграрні правовідносини. 5. Поняття і види суб'єктів аграрного права. Поняття і особливості аграрних правовідносин.
3	<p>Лекція 3. Правове регулювання виробничо-господарської та фінансової діяльності сільськогосподарських підприємств</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Поняття виробничо-господарської діяльності сільськогосподарських підприємств та її правове регулювання. 2. Поняття фінансової діяльності сільськогосподарських підприємств та її правове регулювання.
4	<p>Лекція 4. Відповідальність за порушення аграрного законодавства</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Поняття і види відповідальності за порушення аграрного законодавства. 2. Дисциплінарна відповідальність працівників аграрних підприємств. 3. Матеріальна відповідальність працівників аграрних підприємств 4. Майнова відповідальність за порушення аграрного законодавства. 5. Адміністративна відповідальність за порушення аграрного законодавства.
5	<p>Лекція 5. Правовий статус господарських товариств в агропромисловому комплексі</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Поняття та загальна характеристика правового статусу господарських товариств в агропромисловому комплексі. 2. Правовий статус сільськогосподарських акціонерних товариств. 3. Правовий статус сільськогосподарських товариств з обмеженою відповідальністю.

	4. Особливості припинення діяльності сільськогосподарських товариств.
6	<p>Лекція 6. Правовий статус сільськогосподарського кооперативу</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Поняття та загальна характеристика правового статусу сільськогосподарських кооперативів. 2. Порядок створення сільськогосподарського кооперативу та припинення його діяльності. 3. Членство у сільськогосподарських кооперативах. 4. Правовий режим майна сільськогосподарського кооперативу. 5. Органи управління сільськогосподарського кооперативу
7	<p>Лекція 7. Правовий статус особистих селянських господарств</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Загальна характеристика особистого селянського господарства. 2. Правовий режим земель особистого селянського господарства. 3. Правовий режим майна особистого селянського господарства.

4.2. ПЛАН СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ

Семінар № 1

Тема: Предмет, метод, принципи та система аграрного права.

I. Експрес-опитування: поняття предмета АП; метод АП; система АП.

II. Усне опитування

1. Предмет аграрного права.
2. Метод аграрного права.
3. Принципи аграрного права.
4. Система аграрного права.
5. Джерела аграрного права.

III. Практичне завдання.

1. Порівняйте аграрне право з земельним, трудовим, адміністративним та цивільним правом (можливо у вигляді таблиці).
2. Наведіть приклади із законодавства, які б проілюстрували закріплення 3-4 принципів аграрного права.

Література:

1. Про пріоритетність соціального розвитку села та агропромислового комплексу в народному господарстві: Закон України від 15.05.1992 р., № 2436-ХІІ // Відом. Верхов. Ради України. – 1992. – № 28. – Ст. 387.

2. Про невідкладні заходи щодо прискорення реформування аграрного сектора економіки: Указ Президента України від 03.12.1999 р. // Офіц. вісн. України. – 1999. – № 49. – Ст. 2400.

3. Про державну підтримку сільського господарства України: Закон України від 24.06.2004 р. № 1877-IV // Відом. Верхов. Ради України. – 2004. – № 49. – Ст. 527.

4. Про основні засади державної політики на період до 2015 р.: Закон України від 15.10.2005 р. № 2982-IV // Там же. – 2006. – № 1. – Ст. 17.

5. Аграрне право: підруч. для студ. вищ. навч. закл. / В. П. Жушман, В. М. Корнієнко, Г. С. Корнієнко та ін.; за ред. В. П. Жушмана та А. М. Статівки. – Х.: Право, 2010. – 296 с.

6. Аграрне право України: підруч. / В. М. Єрмоленко, О. В. Гафурова, М. В. Гребенюк та ін.; за заг. ред. В. М. Єрмоленка. – К.: Юрінком Інтер, 2010. – 608 с.

7. Аграрне право України: підруч. / за ред. В. З. Янчука. – К.: Юрінком Інтер, 2000. – С. 12-39.

Питання для засвоєння матеріалу

1. Чому аграрне право є комплексною галуззю права?
2. Які відносини становлять предмет АП?
3. Що являє собою метод АП?
4. Охарактеризуйте принципи АП.
5. Система АП як галузі, законодавства та науки

Семінар № 2

Тема: Поняття і види джерел аграрного права.

I. Експрес-опитування: особливості джерел АП; внутрішньогосподарські нормативно-правові акти як джерела АП.

II. Усне опитування

1. Поняття джерел аграрного права.
2. Конституція України - правова основа аграрного права.
3. Закони - основні джерела аграрного права.
4. Підзаконні нормативні акти як джерела аграрного права.
5. Нормативні акти територіальної дії як джерела аграрного права та локальні акти як джерела аграрного права.
6. Міжнародно-правове регулювання аграрного права.

III. Практичне завдання.

1. Статут КСП “Садовий” містить положення, згідно з яким:

- вартість майнового та земельного паю члена кооперативу залежить від трудового внеску (враховується стаж роботи, розмір заробітної плати);
- член кооперативу має право на одержання свого майнового і земельного паю по закінченні сільськогосподарського року через 2 роки після виходу з кооперативу;
- частка доходу на пай не сплачується з припиненням членства в кооперативі;
- вступні внески членів кооперативу сплачуються лише грошима;
- член кооперативу при виході з нього може отримати пропорційно розміру свого паю частину майна кооперативу, яка збільшується за рахунок доходу кооперативу від господарської діяльності.

Прокоментуйте законність даних положень Статуту.

2. Які з наведених нижче прикладів належать до внутрішньогосподарських локальних нормативних актів:

- а) рішення загальних зборів членів сільськогосподарського виробничого кооперативу про затвердження правил внутрішнього трудового розпорядку кооперативу;
- б) розпорядження голови обласної державної адміністрації про формування продовольчого фонду області;
- в) наказ директора державного сільськогосподарського підприємства про звільнення головного зоотехніка Петрова у зв'язку із систематичним порушенням ним трудової дисципліни;
- г) рішення установчих зборів про створення сільськогосподарського акціонерного товариства;
- д) рішення голови фермерського господарства про початок посівної компанії.

Обґрунтуйте своє рішення.

Література:

1. Про особисте селянське господарство: Закон України від 15.05.2003 р. // ВВР України. – 2003. – № 29. – Ст. 232.
2. Про фермерське господарство: Закон України від 19.06.2003 р. // ВВР України. – 2003. – № 45. – Ст. 363.
3. Про сільськогосподарську кооперацію: Закон України від 17.07.1997 р. // ВВР України. – 1997. – № 39. – Ст. 261
4. Про колективне сільськогосподарське підприємство : Закон України від 14.02. 1992 . р. // ВВР України - 1992.
5. Аграрне право: підруч. для студ. вищ. навч. закл. / В. П. Жушман, В. М. Корнієнко, Г. С. Корнієнко та ін.; за ред. В. П. Жушмана та А. М. Статівки. – Х.: Право, 2010. – 296 с.

6. Аграрне право України: підруч. / В. М. Єрмоленко, О. В. Гафурова, М. В. Гребенюк та ін.; за заг. ред. В. М. Єрмоленка. – К.: Юрінком Інтер, 2010. – 608 с.

Питання для засвоєння матеріалу

1. Уніфіковані та диференційовані акти АП.
2. Закони та підзаконні акти як джерела АП.
3. В чому особливість внутрішньо локальних нормативних актів в системі джерел АП.

Семінар № 3

Тема: Правовідносини у аграрному праві.

I. Експрес-опитування: зовнішні аграрні правовідносини, внутрішні аграрні правовідносини, особливості аграрних правовідносин.

II. Усне опитування

1. Поняття та особливості аграрних правовідносин.
2. Види аграрних правовідносин.
3. Внутрішні аграрні правовідносини.
4. Зовнішні аграрні правовідносини.

III. Практичне завдання.

1. Сільськогосподарський виробничий кооператив “Східний” уклав договори на:

- будівництво ремонтної майстерні та майданчика з будівельно-ремонтним управлінням “Промбуд”;
- реалізацію зерна, молока та м’яса із заготівельною організацією;
- проведення скирдування соломи в кількості 450 ц з чотирма колишніми членами;
- будівництво і експлуатацію молочного цеху з фермерським господарством “Петровське”;
- співпрацю з виконавчим директором кооперативу.

Який характер правовідносин, що виникають з даних договорів?

2. Фермерське господарство “Польове” з переробним підприємством уклало договори контрактації насіння соняшнику та цукрових буряків. Фермерське господарство своєчасно і в повному обсязі виконало свої зобов’язання за договором. Переробне підприємство прострочило виконання обов’язку щодо оплати поставленої продукції, внаслідок чого фермерське господарство не змогло своєчасно виконати податкові зобов’язання перед бюджетом, і до нього були застосовані фінансові санкції.

Дайте аналіз правової природи правовідносин, що виникли. Якими галузями права регулюються ці правовідносини?

3. Визначте характер правовідносин на вказаних нижче прикладах:

- 1) Савченко отримує земельну ділянку для заняття садівництвом та будівництва садового будиночку;
- 2) голова фермерського господарства укладає трудовий договір з громадянином Лісовим;
- 3) члену сільськогосподарського кооперативу Павленку повертається його пай у зв'язку з припиненням членства в кооперативі;
- 4) відносини з приводу відшкодування шкоди, заподіяної сільськогосподарському кооперативу колишнім членом кооперативу Петренком, виключеним за систематичне порушення Статуту та Правил внутрішнього розпорядку.

Чи є вказані правовідносини предметом правового регулювання аграрного права?

Література:

1. Про особисте селянське господарство: Закон України від 15.05.2003 р. // ВВР України. – 2003. – № 29. – Ст. 232.
2. Про фермерське господарство: Закон України від 19.06.2003 р. // ВВР України. – 2003. – № 45. – Ст. 363.
3. Про сільськогосподарську кооперацію: Закон України від 17.07.1997 р. // ВВР України. – 1997. – № 39. – Ст. 261
4. Про колективне сільськогосподарське підприємство : Закон України від 14.02. 1992 . р. // ВВР України - 1992.
5. Аграрне право: підруч. для студ. вищ. навч. закл. / В. П. Жушман, В. М. Корнієнко, Г. С. Корнієнко та ін.; за ред. В. П. Жушмана та А. М. Статівки. – Х.: Право, 2010. – 296 с.
6. Аграрне право України: підруч. / В. М. Єрмоленко, О. В. Гафурова, М. В. Гребенюк та ін.; за заг. ред. В. М. Єрмо-ленка. – К.: Юрінком Інтер, 2010. – 608 с.
7. Аграрне право України: підруч. / за ред. В. З. Янчука. – К.: Юрінком Інтер, 2000. – С. 12-39.с.

Питання для засвоєння матеріалу

1. Які особливості аграрних правовідносин?
2. Що є підставою виникнення аграрних правовідносин?
3. Розкрийте склад аграрних правовідносин.
4. Чим відрізняються зовнішні та внутрішні аграрні правовідносини?

Семінар № 4

Тема: Суб'єкти аграрного права.

I. Експрес-опитування: класифікація суб'єктів за спеціальною правоздатністю, основні кваліфікаційні ознаки с/х кооперативів, виробничі та обслуговуючі с/х кооперативи.

II. Усне опитування

1. Поняття і види суб'єктів аграрного права.
2. Особливості правосуб'єктності аграрних підприємств.
3. Створення і ліквідація суб'єктів аграрного господарювання.

III. Практичне завдання.

1. До юридичної консультації звернувся Д. з проханням надати йому консультацію про підстави та порядок припинення членства в сільськогосподарському виробничому кооперативі, а також про порядок повернення вступного й пайового внесків, переданих такому кооперативу?

Прокоментуйте ситуацію і дайте обґрунтовану відповідь. Які нормативно-правові акти регулюють питання припинення членства в сільськогосподарських кооперативах?

2. Громадянин П., отримавши у приватну власність земельну ділянку для ведення фермерського господарства, зареєстрував фермерське господарство "Світанок". Через деякий час членами фермерського господарства стали дружина та син громадянина П., які після цього звернулися до райдержадміністрації із заявою про надання їм земельної ділянки для ведення фермерського господарства. У наданні такої ділянки їм відмовили, мотивуючи тим, що вони не мають спеціальної освіти.

Чи правомірна відмова у наданні земельної ділянки членам фермерського господарства? Які права вони мають? Підготуйте письмову відповідь.

3. На підставі аналізу аграрного законодавства визначте права та обов'язки учасників або засновників с/х підприємств (кооперативів, фермерських господарств).

Література:

1. Про особисте селянське господарство: Закон України від 15.05.2003 р. // ВВР України. – 2003. – № 29. – Ст. 232.

2. Про фермерське господарство: Закон України від 19.06.2003 р. // ВВР України. – 2003. – № 45. – Ст. 363.

3. Про сільськогосподарську кооперацію: Закон України від 17.07.1997 р. // ВВР України. – 1997. – № 39. – Ст. 261

4. Про колективне сільськогосподарське підприємство : Закон України від 14.02. 1992 . р. // ВВР України - 1992.

5. Аграрне право: підруч. для студ. вищ. навч. закл. / В. П. Жушман, В. М. Корнієнко, Г. С. Корнієнко та ін.; за ред. В. П. Жушмана та А. М. Статівки. – Х.: Право, 2010. – 296 с.

6. Аграрне право України: підруч. / В. М. Єрмоленко, О. В. Гафурова, М. В. Гребенюк та ін.; за заг. ред. В. М. Єрмо-ленка. – К.: Юрінком Інтер, 2010. – 608 с.

7. Аграрне право України: підруч. / за ред. В. З. Янчука. – К.: Юрінком Інтер, 2000. – С. 12-39.с.

Питання для засвоєння матеріалу

1. У чому особливості правосуб'єктності аграрних підприємств?
2. Класифікація суб'єктів аграрного права.
3. Розкрийте процедуру створення та ліквідації аграрних підприємств

Семінар № 5

Тема: Державне регулювання сільського господарства.

I. Експрес-опитування: поняття та функції державного регулювання сільського господарства, економічні та адміністративні методи державного регулювання сільського господарства .

II. Усне опитування

1. Поняття державного регулювання сільського господарства.
2. Центральні органи державного регулювання сільського господарства.
3. Територіальні органи державного регулювання сільського господарства.

III. Практичне завдання.

1. На сайті Миколаївської обласної адміністрації знайдіть наступну інформацію:

- 1) статистичні данні Департаменту агропромислового розвитку щодо сільського господарства області за січень-лютий 2019 р;
- 2) аналіз звернень громадян за 2019 р., і які основні питання у цих зверненнях (дані Департаменту агропромислового розвитку)

Література:

1. Про особисте селянське господарство: Закон України від 15.05.2003 р. // ВВР України. – 2003. – № 29. – Ст. 232.

2. Про фермерське господарство: Закон України від 19.06.2003 р. // ВВР України. – 2003. – № 45. – Ст. 363.

3. Про сільськогосподарську кооперацію: Закон України від 17.07.1997 р. // ВВР України. – 1997. – № 39. – Ст. 261

4. Про колективне сільськогосподарське підприємство : Закон України від 14.02. 1992 . р. // ВВР України - 1992.

5. Аграрне право: підруч. для студ. вищ. навч. закл. / В. П. Жушман, В. М. Корнієнко, Г. С. Корнієнко та ін.; за ред. В. П. Жушмана та А. М. Статівки. – Х.: Право, 2010. – 296 с.

6. Аграрне право України: підруч. / В. М. Єрмоленко, О. В. Гафурова, М. В. Гребенюк та ін.; за заг. ред. В. М. Єрмо-ленка. – К.: Юрінком Інтер, 2010. – 608 с.

7. Аграрне право України: підруч. / за ред. В. З. Янчука. – К.: Юрінком Інтер, 2000. – С. 12-39.с.

Питання для засвоєння матеріалу

1. У чому особливості поєднання методів державного регулювання сільського господарства?
2. Характеристика органів державного регулювання сільського господарства .

Семінар № 6

Тема: Правове регулювання виробничо-господарської та фінансової діяльності сільськогосподарських підприємств.

I. Експрес-опитування: особливості кредитних відносин у аграрному секторі; безповоротна та поворотна допомога фермерським господарствам.

II. Усне опитування

1. Поняття виробничо-господарської діяльності сільськогосподарських підприємств та її правове регулювання.
2. Поняття фінансової діяльності сільськогосподарських підприємств та її правове регулювання.

III. Практичне завдання.

1. Голова фермерського господарства “Квіткар” вирішив укласти кредитний договір, погасити заборгованість по орендній платі за земельні ділянки, орендовані у фізичних осіб. Через відсутність у господарстві юриста він звернувся до юри-дичного відділу районного управління агропромислового роз-витку з проханням надати консультацію щодо отримання ним державної позики чи кредиту під заставу цукрових буряків і на-сіння соняшнику.

Надайте консультацію. На які види державної підтримки може розраховувати фермерське господарство?

2. Ревізійна комісія сільськогосподарського виробничого кооперативу “Сонячний” в акті ревізії виробничо-фінансової діяльності вказала на такі недоліки:

- гроші, одержані в банку для оплати праці, повністю не витрачено, залишок у сумі 500 грн зберігається в касі 8 днів;
- облік надходжень готівки касиром не провадиться;
- 700 грн, передбачених на виробничі потреби, за рішенням правління кооперативу витрачено на придбання до свята подарунків для працівників.

Вважаючи зазначені дії порушенням законодавства, ревізійна комісія запропонувала правлінню кооперативу притягти головного бухгалтера до матеріальної відповідальності.

Які права й обов'язки кооперативу щодо організації фінансової діяльності? Які правила ведення касових операцій?

Література:

1. Про особисте селянське господарство: Закон України від 15.05.2003 р. // ВВР України. – 2003. – № 29. – Ст. 232.

2. Про фермерське господарство: Закон України від 19.06.2003 р. // ВВР України. – 2003. – № 45. – Ст. 363.

3. Про сільськогосподарську кооперацію: Закон України від 17.07.1997 р. // ВВР України. – 1997. – № 39. – Ст. 261

4. Про колективне сільськогосподарське підприємство : Закон України від 14.02. 1992 . р. // ВВР України - 1992.

5. Про банки та банківську діяльність: Закон України від 07.12. 2000 . р. № **2121-III** // <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/2121-14>

6. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Закон України від 16. 07.1999 р. № **996-XIV** // <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/996-14>

7. Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг: Закон України від 12. 07.2001 р. № **2664-III** // <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/2664-14>

8. Про іпотечне кредитування, операції з консолідованим іпотечним боргом та іпотечні сертифікати: Закон України від 19. 06.2003 р. № **979-IV** // <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/979-15>

9. Про забезпечення вимог кредиторів і реєстрацію обтяжень: Закон України від 18. 11.2003 р. № **1255-IV** // <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/1255-15>

10. Про платіжні системи і переказ грошей в Україні: Закон України від 05. 04.2001 р. № **2346-III** № **979-IV** // <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/2346-14>

11. Про затвердження Положення про ведення касових операцій у національній валюті в Україні. Постанова Правління НБУ від 29.12.2017 р. № 148 // <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0148500-17>

12. Аграрне право: підруч. для студ. вищ. навч. закл. / В. П. Жушман, В. М. Корнієнко, Г. С. Корнієнко та ін.; за ред. В. П. Жушмана та А. М. Статівки. – Х.: Право, 2010. – 296 с.

13. Аграрне право України: підруч. / В. М. Єрмоленко, О. В. Гафурова, М. В. Гребенюк та ін.; за заг. ред. В. М. Єрмоленка. – К.: Юрінком Інтер, 2010. – 608 с.

14. Аграрне право України: підруч. / за ред. В. З. Янчука. – К.: Юрінком Інтер, 2000. – С. 12-39.с.

Питання для засвоєння матеріалу

1. У чому особливості здійснення виробничо-господарської діяльності с/г підприємствами?
2. Характеристика фінансової діяльності сільського господарства .

Семінар № 7

Тема: Правове забезпечення соціального розвитку села

I. Експрес-опитування: основні напрямки соціальних перетворень у селі, основні групи об'єктів соціальної сфери.

II. Усне опитування

1. Поняття соціального розвитку села.
2. Правовий режим об'єктів соціальної інфраструктури села.
3. Правове регулювання житлового та шляхового будівництва на селі.
4. Правове забезпечення культурно-побутового та спортивно-оздоровчого обслуговування селян.

III. Практичне завдання.

1. Окремі сільськогосподарські кооперативи при розгляді заяв своїх членів про вихід із кооперативу приймали наведене рішення:

1) Відпускати із кооперативу його членів тільки за умови передачі ними земельних часток в оренду цьому кооперативу.

2) Задовольняти прохання про вихід із кооперативу тільки після закінчення сільськогосподарського року.

3) Відпускати із кооперативу його членів лише у випадку їх відмови одержати майновий пай у натурі.

Дати висновок про законність та обґрунтованість даних рішень.

2. Голова фермерського господарства “Квіткар” вирішив укласти кредитний договір, погасити заборгованість по орендній платі за земельні ділянки, орендовані у фізичних осіб. Через відсутність у господарстві юриста він звернувся до юри-дичного відділу районного управління

агропромислового розвитку з проханням надати консультацію щодо отримання ним державної позики чи кредиту під заставу цукрових буряків і насіння соняшнику.

Надайте консультацію. На які види державної підтримки може розраховувати фермерське господарство?

Література:

1. Про особисте селянське господарство: Закон України від 15.05.2003 р. // ВВР України. – 2003. – № 29. – Ст. 232.
2. Про фермерське господарство: Закон України від 19.06.2003 р. // ВВР України. – 2003. – № 45. – Ст. 363.
3. Про сільськогосподарську кооперацію: Закон України від 17.07.1997 р. // ВВР України. – 1997. – № 39. – Ст. 261
4. Про колективне сільськогосподарське підприємство : Закон України від 14.02. 1992 . р. // ВВР України - 1992.
5. Аграрне право: підруч. для студ. вищ. навч. закл. / В. П. Жушман, В. М. Корнієнко, Г. С. Корнієнко та ін.; за ред. В. П. Жушмана та А. М. Статівки. – Х.: Право, 2010. – 296 с.
6. Аграрне право України: підруч. / В. М. Єрмоленко, О. В. Гафурова, М. В. Гребенюк та ін.; за заг. ред. В. М. Єрмоленка. – К.: Юрінком Інтер, 2010. – 608 с.
7. Аграрне право України: підруч. / за ред. В. З. Янчука. – К.: Юрінком Інтер, 2000. – С. 12-39.с.

Питання для засвоєння матеріалу

1. У чому особливість правового режиму об'єктів соціальної інфраструктури села?
2. Що означає соціальний розвиток села?
3. Розкрийте поняття правового регулювання житлового та шляхового будівництва на селі.

Семінар № 8

Тема: Відповідальність за порушення аграрного законодавства

I. Експрес-опитування: неправомірні діяння, що суперечать нормам аграрного законодавства, випадки відшкодування збитків, заподіяних правомірними діями щодо власника земельної ділянки.

II. Усне опитування

1. Поняття і види відповідальності за порушення аграрного законодавства.
2. Дисциплінарна відповідальність працівників аграрних підприємств.
3. Матеріальна відповідальність працівників аграрних підприємств
4. Майнова відповідальність за порушення аграрного законодавства.

5. Адміністративна відповідальність за порушення аграрного законодавства.

III. Практичне завдання.

1. Член фермерського господарства Нестеренко та залучений на період жнив сезонний працівник Томанський, перебуваючи в нетверезому стані, через необережне поводження з вогнем підпалили сіносковище, внаслідок чого фермерському господарству було завдано шкоди на суму 15 тис. грн.

Голова фермерського господарства звернувся до суду з позовом про відшкодування завданих збитків з Нестеренка і Томанського в повному обсязі солідарно. Нестеренко заперечував проти позову через те, що він є членом господарства, а не найманим працівником, а тому від відшкодування шкоди він має бути звільнений.

Дайте аналіз правової природи правовідносин, що виникли. Нормами якої галузі права регулюються вказані правовідносини? Яке рішення має прийняти суд?

2. Правління АТ “Колос” на одному зі своїх засідань розглянуло стан трудової дисципліни та питання організації праці на підприємстві і прийняло такі рішення:

1. Розірвати трудовий договір із зоотехніком ферми № 1 Сидоровим у зв’язку з призначенням на цю посаду фахівця – акціонера товариства Погрібняка, який за рахунок акціонерного товариства отримав відповідну освіту.
2. Звільнити з посади комірника акціонера товариства Гнатюка у зв’язку з пенсійним віком, а комірника Ликова – за виявлену недостачу.
3. Столяра Тищенко тимчасово перевести на роботу по заготівлі сіна у зв’язку з виробничою необхідністю.

Чи законні ці рішення?

3. Доярка АТ “Арго” Чугай не вийшла на роботу без поважних причин. Згідно з Правилами внутрішнього розпорядку правління товариства наклало на неї штраф у розмірі 150 грн та відрахувало із заробітної плати 450 грн за вартість молока, яке господарство втратило через відсутність доярки на робочому місці.

Чугай звернулася до територіального відділення Держпраці зі скаргою про скасування рішення правління і про визнання незаконними положень Правил внутрішнього трудового розпорядку, якими передбачено штраф за порушення трудової дисципліни.

Яке рішення має прийняти? Дайте правову оцінку ситуації.

Література:

1. Про особисте селянське господарство: Закон України від 15.05.2003 р. // ВВР України. – 2003. – № 29. – Ст. 232.

2. Про фермерське господарство: Закон України від 19.06.2003 р. // ВВР України. – 2003. – № 45. – Ст. 363.

3. Про сільськогосподарську кооперацію: Закон України від 17.07.1997 р. // ВВР України. – 1997. – № 39. – Ст. 261

4. Про колективне сільськогосподарське підприємство : Закон України від 14.02. 1992 . р. // ВВР України - 1992.

5. Кодекс законів про працю України від 10.12.1972 № 322-VIII // <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/322-08>

6. Земельний кодекс України від 25.10.2001 № 2768-III // <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2768-14>

7. Цивільний кодекс України від 16.03.2003 № 435-IV // <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15>

8. Кодекс України про адміністративні правопорушення від 07.12. 1984 № 8073-X // <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10>

9. Порядок визначення розміру збитків від розкрадання, недостачі, знищення (псування) матеріальних цінностей. Постанова КМУ від 22.01.1996 № 116 // <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/116-96-%D0%BF>

Питання для засвоєння матеріалу

1. У чому особливість дисциплінарної відповідальності у аграрних відносинах?
2. Що означає відшкодування збитків, заподіяних правомірними діями щодо власника земельної ділянки?
3. Розкрийте поняття майнова відповідальність за порушення аграрного законодавства.

Семінар № 9

Тема: Правові засади використання земель в аграрному виробництві

I. Експрес-опитування: поняття "землі сільськогосподарського призначення", права власників земельних ділянок, обов'язки власників земельних ділянок.

II. Усне опитування

1. Поняття і склад земель сільськогосподарського призначення.
2. Особливості правового режиму земель сільськогосподарського призначення.
3. Права і обов'язки власників і користувачів земель в аграрному виробництві.

III. Практичне завдання.

1. Член сільськогосподарського кооперативу “Джерело” Гончаренко уклав договір оренди землі з фермерським гос-подарством “Соняшник”,

згідно з яким фермерському господарству надавалася в користування земельна ділянка розміром 7 га ріллі терміном на три роки. Державна районна адміністрація відмовила в реєстрації договору оренди на тій підставі, що земельну ділянку Гончаренка не можна вилучати, оскільки вона входить до неподільного фонду кооперативу.

Який правовий режим неподільного фонду сільськогосподарського кооперативу? Чи правомірна відмова держадміністрації? Якими нормативними актами регулюються правовід-носини по оренді землі?

2. Місцева рада відмовила в реєстрації договорів оренди земельних часток (паїв) на таких підставах: 1) договір був укладений не безпосередньо з кожним власником сертифіката на право користування земельною часткою: декілька орендодавців – власників сертифікатів особисто не з'явилися до реєструючого органу і надіслали документи поштою; 2) за реєстрацію договору не був сплачений реєстраційний збір; 3) у договорі оренди земельної частки зазначається пункт “сума договору (у гривнях)”, не передбачений Типовим договором.

Чи правомірна відмова місцевої ради? Прокоментуйте ситуацію.

Література:

1. Про регулювання містобудівної діяльності: Закон України від 17.02.2011 р. № 3038-VI // <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/3038-17>

2. Про фермерське господарство: Закон України від 19.06.2003 р. // ВВР України. – 2003. – № 45. – Ст. 363.

3. Про сільськогосподарську кооперацію: Закон України від 17.07.1997 р. // ВВР України. – 1997. – № 39. – Ст. 261

4. Про колективне сільськогосподарське підприємство : Закон України від 14.02. 1992 . р. // ВВР України - 1992.

6. Земельний кодекс України від 25.10.2001 № 2768-III // <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2768-14>

7. Цивільний кодекс України від 16.03.2003 № 435-IV // <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15>

9. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо обігу земель сільськогосподарського призначення: Закон України від 31.03.2020 р. // http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_2?id=&pf3516=2178-10&skl=10

Питання для засвоєння матеріалу

1. Кому можуть передаватися у власність землі сільськогосподарського призначення?
2. Що означає загальний, спеціальний та особливий режим земель сільськогосподарського призначення ?
3. Розкрийте права та обов'язки власників земельних ділянок.

Семінар № 10

Тема: Правове регулювання використання природних ресурсів у сільському господарстві

I. Експрес-опитування: права суб'єкта господарювання щодо використання природних ресурсів, обов'язки суб'єкта господарювання щодо використання природних ресурсів, обов'язки водокористувачів.

II. Усне опитування

1. Правові основи використання природних ресурсів у сільському господарстві.
2. Правове регулювання водокористування в сільському господарстві.
3. Правове регулювання використання надр у сільському господарстві.
4. Правове регулювання використання тваринного світу в сільському господарстві.
5. Правове регулювання використання рослинного світу в сільському господарстві.
6. Правове регулювання лісокористування в сільському господарстві.

III. Практичне завдання.

1. Зробіть зведену таблицю щодо особливостей загального та спеціального використання природних ресурсів у с/г - водокористування, використання надр, використання тваринного світу, лісокористування.

2 Проаналізуйте Положення про порядок видачі дозволів на спеціальне використання природних ресурсів у межах територій та об'єктів природно-заповідного фонду, затв. Постановою КМУ від 10.08.1992 р. № 459 та визначте щодо який природних ресурсів надається дозвіл на спеціальне природокористування та хто такий дозвіл надає (назва органу - в сучасній редакції).

Література:

1. Про охорону навколишнього природного середовища: Закон України від 25.06.1991 р. № 1264-ХІІ // <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/1264-12>

2. Водний кодекс України від 06.06.1995 № 213-95-ВР // <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/213/95-%D0%B2%D1%80>

3. Кодекс України про надра від 27.07.1994 № 132/95-ВР // <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/132/94-%D0%B2%D1%80>

4. Про тваринний світ: Закон України від 13.12.2001 р. № 2894-ІІІ // <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/2894-14>

9. Лісовий кодекс України від 21.01.1994 р. № 3852-ХІІ // <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/3852-12>

Питання для засвоєння матеріалу

1. Що означає загальне та спеціальне використання природних ресурсів?
2. Які права та обов'язки мають водокористувачі?
3. Що передбачає спеціальне використання лісових ресурсів?

Семінар № 11.

Тема: Правовий статус господарських товариств в агропромисловому комплексі

I. Експрес-опитування: особливості с/г акціонерних товариств, права та обов'язки учасника товариства з обмеженою відповідальністю.

II. Усне опитування

1. Поняття та загальна характеристика правового статусу господарських товариств в агропромисловому комплексі.
2. Правовий статус сільськогосподарських акціонерних товариств.
3. Правовий статус сільськогосподарських товариств з обмеженою відповідальністю.
4. Особливості припинення діяльності сільськогосподарських товариств.

III. Практичне завдання.

1. Голова АТ “Лебединська рибоводно-меліоративна станція” Сумської обл. звернувся до Головного управління агропромислового розвитку з проханням надати часткову компенсацію вартості складної сільськогосподарської техніки (колісний трактор Т-150 К вартістю 220 тис. грн) за рахунок Державного бюджету.

Начальник Головного управління агропромислового розвитку Кузьмін відмовив у наданні компенсації, мотивуючи тим, що господарство має заборгованість по сплаті фіксованого сільськогосподарського податку за I квартал податкового року.

Чи обґрунтована відмова Кузьміна? Який порядок використання коштів Держбюджету на компенсацію вартості сільськогосподарської техніки?

2. Працівник сільськогосподарського АТ “Україна” Петренко звернувся до райдержадміністрації із заявою про виділення йому у власність земельної ділянки в розмірі 0,8 га для ведення особистого селянського господарства. Райдержадмініс-трація дала відповідь, що попередню згоду на виділення земельної ділянки має дати правління АТ, оскільки ведення особистого селянського господарства може заважати основній роботі Петренка.

Чи законна відповідь райдержадміністрації?

Література:

1. Про акціонерні товариства. Закон України від 17.09.2008 № 514-VI. // <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/514-17>
2. Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю. Закон України від 06.07.2018 № 2275-VIII. // <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2275-19>
3. Про затвердження Порядку використання коштів, передбачених у державному бюджеті для часткової компенсації вартості техніки й обладнання вітчизняного виробництва. Постанова КМУ від 01.03. 2017 р. № 130. // <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/130-2017-%D0%BF>

Питання для засвоєння матеріалу

1. Який порядок створення та припинення діяльності акціонерних товариств?
2. Яка специфіка с/г акціонерних товариств?
3. Як створюються та припиняють діяльність товариства з обмеженою відповідальністю?

Семінар № 12.

Тема: Правовий статус сільськогосподарського кооперативу

I. Експрес-опитування: органи управління с/г кооперативом; права та обов'язки членів кооперативу.

II. Усне опитування

1. Поняття та загальна характеристика правового статусу сільськогосподарських кооперативів.
2. Порядок створення сільськогосподарського кооперативу та припинення його діяльності.
3. Членство у сільськогосподарських кооперативах.

III. Практичне завдання.

1. Правління сільськогосподарського виробничого кооперативу “Світязь” виключило Сахна з членів кооперативу за систематичне порушення трудової дисципліни і відмову від трудової участі в діяльності кооперативу.

У зв'язку з цим Сахно подав заяву голові кооперативу, де вимагав повернення йому вступного і пайового внесків, у тому числі й земельної ділянки, яку він передав у користування кооперативу при вступі до нього. Голова кооперативу відмовив у задоволенні цих вимог, пояснивши, що земельна ділянка та інше майно відповідно до вимог Статуту кооперативу включені до його фонду, який поділу не підлягає, бо є власністю кооперативу.

Не погодившись із діями правління та голови кооперативу, Сахно звернувся за юридичною допомогою з таких запитань:

Який порядок виключення членів із сільськогосподарського кооперативу? Чи має Сахно право одержати вступний і пайовий внески, в тому числі й земельну ділянку? Який порядок вирішення спору? Дайте письмову консультацію.

Література:

1. Про сільськогосподарську кооперацію: Закон України від 17.07.1997 р. // ВВР України. – 1997. – № 39. – Ст. 261

2. Про кооперацію. Закон України від 10.07.2003 № 1087-IV. // <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/1087-15>

Питання для засвоєння матеріалу

1. Який порядок створення та припинення діяльності с/г кооператива?
2. Яка специфіка управління майном с/г кооперативу?
3. Які права та обов'язки мають члени с/г кооператива?

Семінар № 13.

Тема: Правовий статус сільськогосподарського кооперативу

I. Експрес-опитування: припинення членства у кооперативі.

1. II. Усне опитування

2. Правовий режим майна сільськогосподарського кооперативу.
3. Органи управління сільськогосподарського кооперативу.

1. При вступі до сільськогосподарського виробничого кооперативу “Першотравневий” Воронов через скрутне матеріальне становище клопотав перед головою правління кооперативу про розстрочення пайового внеску загальним розміром 10 тис. грн на п'ять місяців. При розгляді рішення голови правління кооперативу про прийом до кооперативу Воронова загальні збори членів кооперативу ухвалили, що Воронов повинен внести пайовий внесок одразу без розстрочення, інакше Воронов не буде прийнятий до сільськогосподарського кооперативу.

Прокоментуйте ситуацію. Який порядок прийому до сільськогосподарського кооперативу? Чи є правомірними рішення голови правління та загальних зборів членів кооперативу? З якого моменту особа набуває статусу члена сільськогосподарського кооперативу?

Література:

1. Про сільськогосподарську кооперацію: Закон України від 17.07.1997 р. // ВВР України. – 1997. – № 39. – Ст. 261

2. Про кооперацію. Закон України від 10.07.2003 № 1087-IV. // <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/1087-15>

Питання для засвоєння матеріалу

1. Який порядок створення та припинення діяльності с/г кооператива?
2. Яка специфіка управління майном с/г кооперативу?
3. Які права та обов'язки мають члени с/г кооператива?

Семинар № 14.

Тема: Правовий статус особистих селянських господарств

I. Експрес-опитування: права членів особистого селянського господарства; обов'язки членів особистого селянського господарства.

II. Усне опитування

1. Загальна характеристика особистого селянського господарства.
2. Правовий режим земель особистого селянського господарств.

III. Практичне завдання.

1. Василенко одержав лист з Макарівської державної податкової інспекції, з якого видно, що, оскільки Василенко та його дружина ведуть особисте селянське господарство, їм необхідно зареєструватися як підприємцям і сплачувати податки згідно з чинним законодавством. Водночас Василенко повинен вести селянське господарство індивідуально, маючи меті тільки виробництво сільськогосподарської продукції для задоволення власних потреб, а також йому заборонялося надавати послуги з використання майна господарства, організовувати відпочинок для інших осіб у рамках чинного законодавства України щодо сільського зеленого туризму з метою отримання доходу від такої діяльності.

Василенко за роз'ясненням щодо правомірності вимог податкової інспекції звернувся до юридичного відділу управління агропромислового розвитку Макарівської районної державної адміністрації.

Дайте письмову відповідь.

Література:

1. Про особисте селянське господарство. Закон України від 15.05.2003 р. № 742-IV // <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/742-15>
2. Про порядок виділення в натурі (на місцевості) земельних ділянок власникам земельних часток (паїв). закон України від 05.06.2003 р. № 899-IV // <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/899-15>
3. Порядок обліку особистих селянських господарств сільськими, селищними та міськими радами. Затв. Наказом Міністерства економічного розвитку та торгівлі України від 14.04.2017 № 527 // <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0574-17#n13>

Питання для засвоєння матеріалу

1. Який порядок створення та припинення діяльності особистого селянського господарства?
2. Яка специфіка земельних та майнових відносин в особистому селянському господарстві?
3. Які права та обов'язки мають члени особистого селянського господарства?

Семинар № 15.

Тема: Правовий статус особистих селянських господарств

I. Експрес-опитування: припинення ведення особистого селянського господарства; майно, яке використовується у особистому селянському господарстві.

II. Усне опитування

1. Правовий режим майна особистого селянського господарства.
2. Майно, яке використовується у особистому селянському господарстві.

III. Практичне завдання.

2. Бровко переїхав на постійне місце проживання до своєї сестри Кушнір, яка вела особисте селянське господарство. Бровко став членом даного господарства, виконував усі необхідні роботи. Невдовзі Кушнір померла від тривалої хвороби. Її син, який мешкав у сусідньому селі, звернувся до юридичної консультації з проханням пояснити, чи має він право на спадкування майна та земельної ділянки розміром 4,9 га, що використовувалися його матір'ю для ведення особистого селянського господарства.

Які майнові права має громадянин Бровко? Підготуйте письмову відповідь.

3. На підставі Порядку обліку особистих селянських господарств сільськими, селищними та міськими радами. затв. Наказом Міністерства економічного розвитку та торгівлі України від 14.04.2017 № 527, письмово визначте, що таке форма облікової документації № 1 та № 3. Які суб'єкти ведуть цей облік та що саме містить ці форми.

Література:

1. Про особисте селянське господарство. Закон України від 15.05.2003 р. № 742-IV // <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/742-15>
2. Про порядок виділення в натурі (на місцевості) земельних ділянок власникам земельних часток (паїв). закон України від 05.06.2003 р. № 899-IV // <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/899-15>
3. Порядок обліку особистих селянських господарств сільськими, селищними та міськими радами. Затв. Наказом Міністерства економічного розвитку та торгівлі України від 14.04.2017 № 527 // <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0574-17#n13>

Питання для засвоєння матеріалу

1. Який порядок створення та припинення діяльності особистого селянського господарства?
2. Яка специфіка земельних та майнових відносин в особистому селянському господарстві?
3. Які права та обов'язки мають члени особистого селянського господарства?

4.3. Завдання для самостійної роботи

Написання реферату (самостійний пошук, опрацювання матеріалу)

Теми рефератів

1. Локальні правові акти в аграрному праві та їхнє функціональне призначення.
2. Реорганізація сільськогосподарського утворення (укрупнення, приєднання, розукрупнення), ліквідація та банкрутство як способи припинення юридичної особи.
3. Особливості правового становища працівників міжгосподарських підприємств.
4. Майнові правовідносини в ФГ.
5. Права і обов'язки власників і користувачів земель.
6. Охорона прав власності КСГП.
7. Система органів управління ДСГП.
8. Організація збуту сільськогосподарської продукції.
9. Фінансово-кредитні правомочності СГП.
10. Оподаткування сільськогосподарського товаровиробника.
11. Оплата праці в СГП.
12. Характеристика державно-правового регулювання сільського господарства.
13. Органи державного управління СГ та їх повноваження.
14. Органи державного контролю та інспекції в СГ.
15. Організаційно-правове забезпечення використання земель сільськогосподарського призначення.
16. Правові форми використання земель та інших природних ресурсів в аграрному виробництві.
17. Права і обов'язки власників і користувачів земель.
18. Особливості права орендного землекористування.
19. Відповідальність за порушення вимог використання земель та інших природних ресурсів в аграрному виробництві.
20. Поняття права колективного самоврядування.
21. Правовий режим майна КСГП.

22. Пайовий фонд майна членів КСГП та його правовий режим.
23. Оборона права власності КСГП.
24. ДСГП як суб'єкт майнових прав.
25. Правовий режим основних та інших фондів ДСГП.
26. Система аграрного права.
27. Поняття і види джерел аграрного права.
28. Поняття і особливості аграрних правовідносин.
29. Види і структура внутрішніх правовідносин.
30. Структура внутрішніх правовідносин у ДСГП.
31. Правовідносини в аграрно-виробничих та інших агропромислових утвореннях.
32. Порядок і сторони розгляду трудових спорів.

Вирішення проблемної ситуації (юридичні задачі).

Завдання (проблемні ситуації)

Завдання 1

Після прийняття рішення про перетворення КСГП ім. Леніна в АСГТ «Хортиця» до виконкому надійшли установчі документи цього АСГТ.

У Статуті АСГТ було записано, що з метою збереження традицій українського села, піднесення поваги до ветеранів праці, керуючись Законом «Про колективне сільськогосподарське підприємство», всі акціонери мають право брати участь в голосуванні на загальних зборах незалежно від їхньої частки в статутному фонді тільки одним голосом, а непрацюючі пенсіонери мають тільки право дорадчого голосу і не приймають участі в голосуванні при виборах органів управління АСГТ.

Зробіть висновки щодо цих питань.

1. Викладіть правовий статус асоційованого члена АСГТ.
2. Що слід зробити, щоб привести (якщо це потрібно) Статут у відповідність до законодавства?

Завдання 2

Для державної реєстрації в райдержадміністрацію був переданий Статут сільськогосподарського кооперативу «Мир». В реєстрації Статуту кооперативу «Мир» було відмовлено на підставі того, що в ньому не зазначено вид кооперативу.

Які юридичні ознаки властиві сільськогосподарському кооперативу?

Які види сільськогосподарських кооперативів передбачені в чинному законодавстві?

Завдання 3

Правління КСГП «Колос» при прийманні молодого спеціаліста в члени КСГП встановило йому випробувальний строк 1,5 місяця та запропонувало його дружині також оформити відносини членства

Через півтора місяця правління КСГП винесло постанову не рекомендувати загальним зборам приймати цього молодого спеціаліста з таких причин: по-перше, на навчання він був направлений сусіднім КСГП,

по-друге, його дружина відмовилася від вступу до членів КСГП, по-третє, він і дружина мешкають у сусідньому селі у своїх батьків.

Чи законна така постанова?

Які дії та юридичні факти можуть бути перешкодою для виникнення відносин членства в КСГП?

Завдання 4

Член ВСГК «Зоря» Таран звернувся із заявою до правління про передачу свого майнового паю своїй дружині. Правління відмовилося задовольнити його прохання через те, що його дружина подала заяву про вихід з членів ВСГК і про виділення їй майнового паю в натуральному вигляді та земельного паю. Таран звернувся до прокурора із заявою опротестувати таке рішення правління.

Чи має право прокурор розглядати подібні скарги?

Яким є правовий режим паїв ВСГК?

Завдання 5

До юридичної фірми звернувся Пилипчук з проханням дати йому роз'яснення з такого приводу: він працює в КСГП «Красне» агрономом, бажає утворити С(Ф)Г. Він має сімю з п'яти осіб, з яких три-непрацевдатні. Має намір за рахунок свого паю одержати від КСГП трактор.

1. Які він має права на створення такого С(Ф)Г?

2. Які дії він має вчинити, щоб стати фермером?

3. У чому полягає принципова правова відмінність С(Ф)Г від приватного підсобного господарства?

Завдання 6

До юридичної фірми звернувся Кармас – мешканець міста Києва, за освітою – агроном, працює в апараті Міністерства аграрної політики понад 15 років, має намір повернутися в рідне село Велика Долина, де він починав працювати агрономом, і створити С(Ф)Г. Однак голова ВСГК «Долинське» (правління якого знаходиться в селі Велика Долина) у приватній бесіді попередив його, що він «не дасть не клаптика землі якимсь там фермерам».

1. Визначте чи є підстави відмовити Кармасу у наданні землі для створення С(Ф)Г?

2. Який порядок надання громадянам земельних ділянок (в тому числі безоплатно) для створення С(Ф)Г?

3. З яких земель Кармасу можна (якщо можна) надати земельну ділянку для створення ним С(Ф)Г?

Завдання 7

Члени КСГП «Татарбунарське» звернулися з проханням прокоментувати абзац ч.1 ст.9 Закону «Про колективне сільськогосподарське підприємство, де зазначено «до пайового фонду майна членів підприємства включається вартість основних виробничих і обігових фондів, створених за рахунок діяльності підприємства, цінних паперів, акції, гроші та відповідна частка від участі в діяльності інших підприємств і організацій», а також відповісти на такі запитання :

а.) що таке пайовий фонд майна членів КСГП.

б.) чи відносяться до пайового фонду майна вартість таких основних виробничих фондів як земля сільськогосподарського призначення, риболовні угіддя.

в.) чи не суперечить наведена норма правовій нормі, закріпленій у ч.2 ст.7 цього ж закону, в якій записано, що «суб'єктом права власності у підприємстві є підприємство як юридична особа, а його члени – в частині майна, яку вони одержують при виході з підприємства».

Завдання 8

На підставі рішення Севастопольської міської Ради заступник голови виконкому надіслав директорам радгоспів, розташованим на території міської Ради, лист, в якому зобов'язав переєструвати радгоспи, зазначивши в нових Статутах, зокрема, що майно радгоспів є комунальною власністю і стосовно цього майна вони наділені правом оперативного управління, а стосовно виробленої продукції – правом повного господарського відання.

Наскільки є законним таке рішення виконкому?

Що собою являє комунальна, колективна власність? Що таке державна власність?

До якої власності належить майно радгоспів, розташованих на території Севастопольської міської Ради?

Які права має радгосп в частині володіння, користування і розпорядження своїм майном і своєю продукцією?

Завдання 9

Музиченко є членом родини колгоспників: її батько і мати все життя працювали в колгоспі, а тепер – пенсіонери. Чотири роки тому колгосп направив Музиченко на стаціонарне навчання в Маколаївську аграрну академію, де вона і навчається. Перебування на навчанні не позбавляє її права члена родини колгоспника і права члена КСГП, а тому вона вважає, що має право на отримання сертифіката. З цього приводу вона звернулася до начальника управління АПК із заявою скасувати рішення загальних зборів КСГП і зобов'язати їх видати їй сертифікат на земельний пай.

1. Яким законодавчим актом і яким чином визначається порядок надання сертифікатів на земельний пай (частку) членам КСГП?

2. Чи має право Музиченко, направлена КСГП на навчання, отримати сертифікат?

3. Якими є повноваження обласного управління АПК стосовно надання громадянам сертифіката на землю. Якими правовими нормами визначаються ці повноваження?

4. До якого органу державного управління потрібно звернутися Музиченко?

5. Як вирішити цю ситуацію?

Завдання 10

Бригадні збори спілки селян «Косівщина» наклали стягнення на члена бригади Стасенка за те, що він відмовився чергувати на току під час збирання врожаю, посилаючись на поганий стан здоров'я.

Які функції покладені на збори бригади та збори інших виробничих підрозділів?

Чи законне таке рішення?

Завдання 11

Акціонерне товариство «Золочівське» одержало високий урожай пшениці, частину якої реалізувало державній закупівельній організації, а іншу частину на умовах давальницької сировини передало спиртозаводу. Одержавши від останнього спирт, АСГТ у власному консервному цеху розлило його в пляшки, реалізувало через торгівельну мережу. Керівництво АСГТ «Золочівське» ухвалило рішення за виручені кошти реконструювати консервний цех для виробництва спирту. Акціонери товариства не погодилися з діями керівництва і звернулися зі скаргою до обласного прокурора.

Визначте, чи правомірні дії керівництва АСГТ. Яке рішення повинна прийняти обласна прокуратура?

Завдання 12

Обласне виробниче об'єднання «Продтовари» відмовилося від оплати сільськогосподарської продукції, що прибула згідно з договором поставки від ДСГП «Світанок». Мотив відмови від оплати – поставка неякісної продукції, яка згідно з актом приймання втратила свій товарний вигляд, має зайвий запах затхлості. Акт експертизи об'єднання «Продтовари» не склало.

Визначте, чи законна в даному випадку відмова від оплати. Які основні вимоги Закону України «Про якість та безпеку харчових продуктів і продовольчої сировини»?

Завдання 13

Державним сільськогосподарським підприємством «Колос» була запрошена бригада робітників-котельників у складі восьми осіб для монтажу 10 металевих резервуарів для зберігання нафтопродуктів. Трудові книжки на працівників бригади не були заведені і зарахування на роботу наказом не оформлено. Оплата здійснювалася за кожний змонтований резервуар. Через два місяці робота була закінчена, і котельники попросили виплатити їм компенсацію за невикористану відпустку і вихідну допомогу.

Визначте, чи мають бути задоволені вимоги робітників. Який договір був укладений в цьому випадку? Чим відрізняється цей договір від трудового договору?

Завдання 14

Бухгалтер ДСГП «Трипілля» Шидловська 6 червня подала заяву про звільнення за власним бажанням. Але 12 червня вона подала нову заяву, в якій просила її попередню заяву вважати недійсною у зв'язку зі зміною обставин і просила залишити її на попередній посаді. Правління ДСГП «Трипілля» не зважило на другу заяву Шидловської і звільнило її 13 червня.

Визначте, який порядок розірвання трудового договору з ініціативи працівника встановлений законодавством? Чи могло правління ДСГП звільнити Шидловську за умов даної ситуації?

5. ПІДСУМКОВИЙ КОНТРОЛЬ

Залік – форма підсумкового контролю засвоєння студентом теоретичного та практичного матеріалу з дисципліни «Аграрне право» за весь курс навчання, що проводиться як контрольний захід. До підсумкового контролю з дисципліни «Аграрне право» у виді екзамену студент допускається, якщо не має заборгованості, виконав навчальний план дисципліни, що передбачає обов'язкове позитивне оцінювання всіх передбачених видів аудиторних робіт (семінарських занять), самостійної роботи та індивідуальних завдань відповідно до умов визначення рейтингу, набрав у семестрі певну кількість балів: для екзамену не менше 30 балів.

Питання до заліку з дисципліни "Аграрне право"

1. Поняття аграрного права як галузі права.
2. Предмет аграрного права.
3. Особливості метода аграрного права.
4. Основні принципи аграрного права.
5. Система аграрного права як галузі права, учбової дисципліни.
6. Поняття джерел аграрного права.
7. Поняття й особливості аграрних правовідносин.
8. Суб'єкти та об'єкти аграрних правовідносин.
9. Види аграрних правовідносин.
10. Поняття і види суб'єктів аграрного права.
11. Особливості правосуб'єктності аграрних підприємств.
12. Правовий статус аграрної біржі.
13. Поняття державного регулювання сільського господарства.
14. Функції та методи державного регулювання сільського господарства.
15. Центральні органи державного регулювання сільського господарства.
16. Територіальні органи державного регулювання сільського господарства.
17. Поняття виробничо-господарської діяльності сільськогосподарських підприємств та її правове регулювання.
18. Поняття фінансової діяльності сільськогосподарських підприємств та її правове регулювання.
19. Джерела формування фінансів суб'єктів аграрного підприємництва.
20. Особливості кредитних відносин суб'єктів аграрного підприємництва.
21. Поняття соціального розвитку села.
22. Правовий режим об'єктів соціальної інфраструктури села.
23. Правове регулювання житлового та шляхового будівництва на селі.
24. Правове забезпечення культурно-побутового та спортивно-оздоровчого обслуговування селян.
25. Поняття і види відповідальності за порушення аграрного законодавства.
26. Адміністративна відповідальність за порушення аграрного законодавства.
27. Поняття і склад земель сільськогосподарського призначення
28. Особливості правового режиму земель сільськогосподарського призначення.

29. Загальний правовий режим земель сільськогосподарського призначення.
30. Особливий правовий режим земель сільськогосподарського призначення.
31. Спеціальний правовий режим земель сільськогосподарського призначення.
32. Права власників і користувачів земель в аграрному виробництві.
33. Обов'язки власників і користувачів земель в аграрному виробництві.
34. Принцип пріоритетності земель сільськогосподарського призначення.
35. Правові основи використання природних ресурсів у сільському господарстві.
36. Поняття та ознаки загального використання природних ресурсів у сільському господарстві.
37. Поняття та ознаки спеціального використання природних ресурсів у сільському господарстві.
38. Поняття та загальна характеристика правового статусу господарських товариств в агропромисловому комплексі.
39. Правовий статус сільськогосподарських акціонерних товариств.
40. Типи акціонерних товариств та їх особливості у аграрному секторі.
41. Права та обов'язки акціонерів акціонерних товариств та їх реалізація у аграрному секторі.
42. Органи управління сільськогосподарського акціонерного товариства.
43. Правовий статус сільськогосподарських товариств з обмеженою відповідальністю.
44. Права та обов'язки учасників товариств з обмеженою відповідальністю та їх реалізація у аграрному секторі.
45. Особливості припинення діяльності сільськогосподарських товариств.
46. Поняття та загальна характеристика правового статусу сільськогосподарських кооперативів.
47. Основні ознаки виробничого сільськогосподарського кооперативу.
48. Основні ознаки обслуговуючого сільськогосподарського кооперативу.
49. Пайовий та неподільний фонд сільськогосподарського кооперативу.
50. Резервний та спеціальний сільськогосподарського кооперативу.
51. Порядок створення сільськогосподарського кооперативу та припинення його діяльності.
52. Членство у сільськогосподарських кооперативах.
53. Правовий режим майна сільськогосподарського кооперативу.
54. Органи управління сільськогосподарського кооперативу.
55. Відповідальність за зобов'язаннями кооперативу.
56. Поняття та загальна характеристика правового статусу фермерських господарств.
57. Земельні та майнові правовідносини у фермерському господарстві.
58. Правове забезпечення господарської діяльності фермерських господарств.
59. Загальна характеристика особистого селянського господарства.
60. Поняття та загальна характеристика правового статусу державних сільськогосподарських підприємств.

Зразок залікового білету:

Чорноморський національний університет імені Петра Могили

Рівень вищої освіти – перший (бакалаврський)

Спеціальність 081 «Право»

Семестр VIII

Навчальна дисципліна «Аграрне право»

ЗАЛІКОВИЙ БІЛЕТ № 0

1. Поняття та особливості аграрних правовідносин.
2. Спеціальний правовий режим земель сільськогосподарського призначення.

Затверджено на засіданні кафедри історії та теорії держави і права
Протокол № _____ від «__» _____ 20__ року

Завідувач кафедри історії та теорії держави і права

_____ **І. С. Лісна**

Екзаменатор

_____ **О. В. Валецька**

Максимальна кількість балів за іспит – 30. Екзаменаційний білет містить 3 теоретичних питання. Повна відповідь на 1 питання (з відповідями на додаткові уточнюючі питання) оцінюється макс. 12 балів, а повна відповідь на 2-3 питання (з відповідями на додаткові уточнюючі питання) оцінюється макс. 14 балів:

<i>Відповідь на питання екзаменаційного білету</i>	<i>Максимальна кількість балів</i>
<i>1 питання</i>	<i>15</i>
<i>2 питання</i>	<i>15</i>
<i>Всього</i>	<i>30</i>

6. Критерії оцінювання та засоби діагностики результатів навчання

Денна форма навчання

№	Вид діяльності (завдання)	Максимальна кількість балів
1	Усна відповідь на семінарському занятті	35 (7 відповідей*5 балів)
2	Вирішення проблемної ситуації	35 (7 відповідей*5 балів)
3	Залік	30
	Всього	100

Усна відповідь на семінарських заняттях включає в себе: опитування по будь-якому питанню, винесеному на семінарське заняття (за вибором викладача), відповідь на питання інших студентів, запитання студентів до інших студентів, доповнень відповідей інших студентів, відповідь на питання для повторення (з тем, що було вивчено раніше), вирішення ситуаційних завдань з необхідною аргументацією та посиланням на законодавство. Максимальна кількість балів може бути виставлена студентам, підготовленим до відповідей на усі питання теми.

Протягом семестру заплановано 7 усних відповідей студента з макс. оцінкою в 5 балів. Всього за семестр за усні відповіді студент макс. набирає 35 балів.

Вирішення проблемної ситуації: вирішення проблемної ситуації (юридичної задачі) виконується самостійно студентом, проте необхідно оголосити і обговорити дану ситуацію на семінарському занятті. Рішення має включати в себе аргументацію, посилання на законодавство. Максимальна кількість балів (10 б.) може бути виставлена студентам, які ґрунтовно опрацювали своє завдання.

Приклад вирішення проблемної ситуації:

Завдання: Бухгалтер ДСГП «Трипілля» Шидловська 6 червня подала заяву про звільнення за власним бажанням. Але 12 червня вона подала нову заяву, в якій просила її попередню заяву вважати недійсною у зв'язку зі зміною обставин і просила залишити її на попередній посаді. Правління ДСГП «Трипілля» не зважило на другу заяву Шидловської і звільнило її 13 червня. Визначте, який порядок розірвання трудового договору з ініціативи працівника встановлений законодавством? 2. Чи могло правління ДСГП звільнити Шидловську за умов даної ситуації?

Відповідь:

1. Працівник, який уклав трудовий договір на невизначений строк, має право в будь-який час розірвати його, а власник або уповноважений ним

орган зобов'язаний в установленому порядку звільнити його. Як правило, в разі такого звільнення працівник зобов'язаний відпрацювати два тижні.

Звільнення з роботи працівника за власним бажанням урегульоване ст. 38 КЗпП.

Так, якщо трудовий договір укладений на невизначений строк, працівник має право в будь-який час розірвати його, попередивши про це власника або уповноважений ним орган письмово за два тижні. Таке звільнення буде вважатися «звільнення за власним бажанням без поважних причин».

Письмова заява працівника, яка подається до адміністрації підприємства, установи, організації в установленому порядку, буде фактом попередження власника або уповноваженого ним органу. Слід зазначити, що для уникнення в подальшому спору щодо дати попередження власника або уповноваженого ним органу працівникові, який звільняється, доцільно вимагати відповідної відмітки про прийняття заяви із зазначенням дати та вхідного номера на її копії, що залишається в нього.

Обчислюють двотижневий строк з дати фактичного попередження власника або уповноваженого ним органу, а не з дати, зазначеної в заяві працівника. Відповідно до ст. 241-1 КЗпП строк, обчислюваний тижнями, закінчується у відповідний день тижня.

У період двотижневого строку попередження трудовий договір зберігає свою силу як для працівника, так і для власника або уповноваженого ним органу.

Якщо строк попередження про звільнення за власним бажанням закінчився, то працівник має право припинити роботу незалежно від того, чи видав власник або уповноважений ним орган наказ (розпорядження) про звільнення.

Заяву про звільнення працівник може подати як у період роботи, так і за його відсутності на роботі (відпустка, тимчасова непрацездатність, відрядження тощо).

2. Відповідно до ч. 2 ст. 38 КЗпП, якщо працівник після закінчення строку попередження про звільнення не залишив роботи і не вимагає розірвання трудового договору, власник або уповноважений ним орган не має права звільнити його за поданою раніше заявою, крім випадків, коли на його місце запрошено іншого працівника, якому відповідно до законодавства не може бути відмовлено в укладенні трудового договору.

Таким чином, працівник має право, незважаючи на подану ним заяву про звільнення, вийти на роботу наступного дня після звільнення. У такому

разі трудовий договір вважатиметься продовженим (оскільки на це є обопільна згода сторін трудового договору).

Крім цього, працівник, який попередив власника або уповноважений ним орган про розірвання трудового договору, укладеного на невизначений строк, має право відкликати заяву про звільнення до закінчення двотижневого строку попередження. зафіксувавши факт подання такої заяви власникові або уповноваженому ним органу (написати заяву про відкликання заяви про звільнення та офіційно зареєструвати її за місцем роботи, вислати поштою).

Можливість відкликання своєї заяви про звільнення залежить від того, яка підстава звільнення була зазначена.

Право відкликати раніше подану заяву про звільнення є безумовним правом працівника, але тільки тоді, якщо підставою звільнення є ст. 38 КЗпП.

Якщо на місце працівника, котрий бажає звільнитися, запрошено іншого працівника, якому відповідно до законодавства не можна відмовити в укладанні трудового договору, працівник позбавляється права на відкликання раніше поданої заяви.

Отже, зважаючи на зазначене вище, правління ДСГП не могло звільнити Шидловську за умов даної ситуації.

ОЦІНЮВАННЯ РОБОТИ СТУДЕНТА НА СЕМІНАРСЬКОМУ ЗАНЯТТІ:

Високий рівень (5). Студент має глибокі, міцні і систематичні знання всіх теоретичних положень теми, може не тільки вільно сформулювати, але й самостійно довести важливі висновки, принципи, використовує здобуті знання і вміння в нестандартних ситуаціях, здатний вирішувати проблемні питання, пов'язати матеріал теми з раніше отриманими знаннями з уже вивчених юридичних та загальноосвітніх дисциплін. Відповідь студента відрізняється точністю формулювань, логікою, достатнім рівнем узагальненості знань. Студент самостійно розв'язує типові задачі різними способами, стандартні, комбіновані й нестандартні казуси, здатний проаналізувати й узагальнити отриманий результат. При виконанні практичних завдань студент дотримується усіх вимог, передбачених програмою курсу. Крім того, його дії відрізняються раціональністю, вмінням оцінювати помилки й аналізувати результати.

Рівень вище середнього (4). Студент знає і може самостійно сформулювати основні поняття, категорії і принципи теми, а також пов'язати їх з реальними явищами, може привести вербальне формулювання основних теоретичних положень теми, навести приклади їх застосування в практичній діяльності, може самостійно довести їх. Демонструє здатність пов'язати матеріал теми з раніше отриманими знаннями з дисципліни. Студент може самостійно застосовувати знання в стандартних ситуаціях, його відповідь логічна, але розуміння не є узагальненим. Студент самостійно розв'язує типові (або за визначеним алгоритмом) казуси і завдання, володіє базовими навичками з виконання

необхідних логічних операцій та перетворень, може самостійно сформулювати типову задачу за її словесним описом, скласти типову схему та обрати раціональний метод розв'язання, здатний провести аналіз і узагальнення результату. При вирішенні фабули студент може самостійно підготувати нормативну базу, виконати роботу в повному обсязі й зробити правильні висновки

Середній рівень (3). Студент знає основні поняття, категорії і термінологію теми, може сформулювати базові принципи теми, пов'язати їх з деякими реальними явищами, може привести в основному вірне вербальне формулювання основних теоретичних положень теми, навести окремі приклади їх застосування в практичній діяльності, але не завжди може самостійно довести їх. Студент може самостійно застосовувати знання в стандартних ситуаціях, його відповідь в основному логічна, але розуміння не є узагальненим. Студент в цілому самостійно розв'язує типові (або за визначеним алгоритмом) казуси і завдання, володіє базовими навичками з виконання необхідних логічних операцій, допускає незначну кількість помилок, які виправляє самостійно, але не завжди здатний провести аналіз і узагальнення результату. При вирішенні фабули студент може за допомогою викладача підготувати нормативну базу, виконати роботу в повному обсязі й зробити правильні висновки.

Достатній рівень (2). Студент відтворює основні поняття і визначення теми, але досить поверхово, не виділяючи взаємозв'язок між ними, може сформулювати з допомогою викладача основні положення теорії, знає істотні ознаки (засади) основних інститутів та їх відмінність, може визначити окремі термінологічні дефініції теоретичного положення за словесним формулюванням і навпаки; допускає помилки, які повною мірою самостійно виправити не може. Студент може розв'язати найпростіші типові задачі за зразком, виявляє здатність виконувати основні елементарні аналізи, але не спроможний самостійно сформулювати задачу за словесним описом і визначити метод її розв'язання. При вирішенні фабули студент виконує роботу за зразком (практичним коментарем), але з помилками, які виправляє за вказівкою викладача; робить в основному вірні висновки, але не розуміє достатньою мірою мету роботи.

Низький рівень (1). Відповідь студента при відтворенні навчального матеріалу теми елементарна, фрагментарна, зумовлена нечіткими уявленнями про закони і правові явища. У відповіді цілком відсутня самостійність. Студент знайомий лише з деякими основними поняттями та визначеннями теми, з допомогою викладача може сформулювати лише деякі основні положення теорії (риси, принципи). Не здатний пов'язати матеріал теми з раніше вивченим матеріалом. При вирішенні фабули студент вміє користуватися окремими законодавчими положеннями, але не може самостійно виконати роботу і зробити висновки.

7. Рекомендовані джерела інформації

Література основна та додаткова вказана у плані кожного семінару

Інформаційні ресурси

1. www.kmu.gov.ua – Офіційний сайт Кабінету Міністрів України.
2. www.rada.gov.ua – Офіційний сайт Верховної Ради України.
3. www.lawyersunion.org.ua (сайт Співки юристів України)
4. www.nbuv.gov.ua/ – Національна бібліотека України імені В.І.Вернадського.
5. <http://catalogue.nplu.org/> – Національна парламентська бібліотека України, каталог книжкових та спеціальних видань (з 1995 року)
6. www.pravoznavec.com.ua – Електронна бібліотека юридичної літератури "Правознавець".